

ר' עובדיה מברטנורא
 עץ שלא ישרף: בין מלאים.
 מים: שאין יכולין לקבל את
 האור. מפני שחדשים הם,
 וסבר רבי יוסי גרם כבוי אסור
 אפילו במקום הפסד ממון. ואין
 הלכה כרבי יוסי: ו אין אומרים
 לו כבה. דאמירה לנכרי שבות:
 ואל תכבה. אין צריך למחות
 בידו, אלא יניחנו ויכבה מפני
 שאין שביתת הנכרי עליהם,
 דישראל אינו מוזהר על שביתת
 הנכרי כשאינו עבדו: ז כופין
 קערה. של חרס על גבי הנר
 ובלבד שלא יכבה. ואע"פ
 שנוטל כלי להצלת קורה
 שאינה ניטלת בשבת, הא
 אותיבנא מינה לרבי יצחק
 דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך
 דבר הניטל, ושני לה בצריך
 למקומו של כלי דשרי לטלטלו
 לצורך מקומו: ועל צואה של
 קטן. לאו צואה של נער קטן
 קאמר, דהא גרף של רעי הוא
 ומותר לטלטלו ולהוציאו
 לאשפה, אלא הכי קאמר ועל
 צואה של תרנגולים, מפני הקטן
 שלא יטפח ויתלכלך בה. וכגון

וְעוֹשִׂין מְחִיצָה בְּפְנֵי הָאֵשׁ בְּכָל סוּגֵי הַכְּלִים, בֵּין
 מְלֵאִים מִים בֵּין רִיקָנִים, בְּשִׁבִיל שְׂלֵא תַעֲבוֹר
 הַדְּלָקָה וּתְתַפְשֵׁט, לְפִי שְׁגָרָם כִּיבּוּי מוֹתֵר.

רַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בְּכָלִי חֶרֶשׁ
 חֲדָשִׁים מְלֵאִין מַיִם, לְפִי שְׂאִין הֵם יְכוּלִים
 לְקַבֵּל אֶת חוּם הָאוֹר, וְהֵן מִתְּבַקְעִין וּמְכַבִּין
 אֶת הַדְּלָקָה שֶׁסוּבֵר רַבִּי יוֹסִי - גֵּרָם כִּיבּוּי אִסוּר,
 וְאִפְּלוּ בְּמִקוּם שֵׁשׁ הַפֶּסֶד מִמּוֹן:

משנה ו

נְכָרִי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת בִּשְׁבֵת אֶת הַדְּלָקָה שֶׁפָּרְצָה
 בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֵין אוֹמְרִים לוֹ: כִּבֵּה שְׂאֵמִירָה
 לְנִכְרֵי שְׁבוֹת הֵיא, וְכֵן אֵין צָרִיךְ לוֹמַר לוֹ וְאַל תִּכְבֶּה,
 מִפְּנֵי שְׂאִין שְׁבִיתָתוֹ שֶׁל הַנִּכְרִי עָלֶיהֶן - עַל
 יִשְׂרָאֵל, וְהַגּוֹי עוֹשֶׂה עַל דַּעַת עֲצֻמוֹ וְאֵין בְּזֵה אִסוּר.
 אֲבָל קָטָן יְהוּדִי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ
 וְאֵין נוֹתְנִים לוֹ לְכַבּוֹת, מִפְּנֵי שִׁשְׁבִיתָתוֹ עָלֶיהֶן -
 שֶׁמוֹזְהָרִים עַל שְׁבִיתַת קָטָן:

משנה ז

כּוֹפִין - הוֹפְכִים קְעֵרָה שֶׁל חֶרֶס עַל גְּבֵי הַנֵּר
 בִּשְׁבֵת, (אך צריך שישאר רווח לאויר כדי שלא יכבה
 את הנר). בְּשִׁבִיל שְׂלֵא תִאָּחֲזוּ הָאֵשׁ בְּקוֹרָה שֶׁל
 הַבַּיִת, וְכֵן כּוֹפִים קְעֵרָה וְעַל צוּאָה שֶׁל קָטָן¹⁶¹,

וְעַל עֶקְרֵב שְׂלֵא תִשׁוּף וְאֵף עַל פִּי שֶׁבֶכְךָ צַד אֶת הָעֶקְרֵב, סוּבֵר תְּנָא קְמָא
 שֶׁמִּלֵּאכָה שְׂאֵינָה צָרִיכָה לְגוֹפָה - פְּטוּר, וּמִפְּנֵי שֵׁשׁ כֵּאֵן קִצַּת סִכְנָה הִתִּירוּ לְכַתְחִילָה.
 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בָּא לְפָנַי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְפָאִי* בְּעָרֵב - שֶׁם מִקוּם,

ביאורים והרחבות

אלא מזון שלש סעודות, ומכל השאר יכולים רק אחרים להציל, ובסיפא לגבי לבושים תנן:
 "בואו והצילו עמי", מפני שראוי לו לכל היום.

161. בגמרא (קכא, ב) למדוין, שכוונת המשנה - "על צואה של תרנגולים מפני קטן". כלומר
 כופין קערה על צואה של תרנגולים בכדי שילד קטן לא יתלכלך ממנה. ומכל מקום, צואה
 של בני אדם מותר לטלטלה ולהוציאה לאשפה, כדן גרף של רעי.

רבן יוחנן בן זכאי היה תנא בדור הראשון. חי בדור שלפני החורבן ומספר שנים לאחריו. הוא צפה את
 החורבן והיה עד ראייה לתקופה קשה זו לעם ישראל. מסופר בגמרא גיטין (נו, א-ב) שעזב את ירושלים
 ובנה את יבנה, והאת עשה על ידי שביקש מאספסינוס קיסר "תן לי יבנה וחכמיה". בשנים הראשונות

שכיסה אדם קערה על עקרב בשבת, וְאָמַר רבן יוחנן בן זכאי: **חוששני לוֹ מִחֲטָאת** של מלאכת צידה, שרבי יהודה לשיטתו שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה:

משנה ח

נִכְרֵי שְׁהַדְלִיק אֶת הַנֵּר בשבת לצורך עצמו - **מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ יִשְׂרָאֵל**. וְאִם הַדְלִיק אֶת הַנֵּר **בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל** - **אָסוּר** לישראל להשתמש לאורו.

ר' עובדיה מברטנורא

שצואה זו מונחת באשפה שבחצר דלא רמיא קמיה ולאו גרף של רעי הוא, הילכך אין מותר לטלטלה ולהוציאה, אבל כופין עליה קערה בשביל הקטן שלא יתלכך: מעשה בא. כפיות כלי על עקרב: בערב. שם מקום: חושש אני לו מחטאת. דכיון שלא היה עקרב רץ אחריו חושש אני שמא חייב חטאת משום צידה. ולענין פסק ההלכה אותן בעלי הארס

שנושכין וממיתין ודאי, כגון הנחשים השרפים וכלב שוטה, מותר להרגן מיד כשיראה אותן ואפילו שאין רצים אחריו. ואותן שאינם נושכים וממיתין ודאי, אלא פעמים ממיתין ופעמים אין ממיתין, אם רצים אחריו מותר להרגן, ואם אין רצים אחריו כופה עליהם כלי, ואם דרסן והרגן לפי תומו

שלאחר החורבן עמד בראש ישיבת בינה ובראש הסנהדרין ותיקן תקנות שימשו "זכר למקדש" (משנה ראש השנה ד, א-ד ומקבילות).

אף שלא היה ממשפחת הנשיאים זכה לתואר "רבן", כנראה מפני שהעמיד עולה של תורה בזמנים קשים, בתקופה של החורבן ושיקום הריסות היהדות. בתחילת תקופת יבגה שימש רבן יוחנן בן זכאי כנשיא, עד אשר עבר לברור חיל והשאיר את הנשיאות לרבן גמליאל, מצאצאי הלל הזקן. תקופת בינה הסתיימה במרד בר כוכבא ובחורבן ביתר (בשנת 135).

לפי המסורת (ראש השנה לא, ב; וספרי סוף ברכה) חי רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה: ארבעים שנה עסק בפרקמיא, ארבעים שנה למד, וארבעים שנה לימד. חמישה תלמידים עיקריים היו לו, כדגרסינן באבות (ב, ח): רבי אֶלְעָזָר בֶּן הֶרְקֵנוֹס, רבי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הַנְּנִיָה, רבי יוֹסִי הַפְּהֵן, רבי שְׁמַעוֹן בֶּן תַּנְהוּל, ורבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָב. הוא היה מונה שבתין: רבי אֶלְעָזָר בֶּן הֶרְקֵנוֹס, בור סוד שאינו מאבד טפה. רבי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הַנְּנִיָה, אֲשֶׁר יוֹלְדָתוֹ. רבי יוֹסִי הַפְּהֵן, חסיד. רבי שְׁמַעוֹן בֶּן תַּנְהוּל, יָבֵא חֶטָּא. ורבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָב, מַעֲנֵן הַמִּתְגַּבֵּר.

היה אדם חביב לבריות ואמרו עליו שלא הקדים לו אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי בשוק (ברכות יז, א). בימיו היה המרד הגדול, ורבן יוחנן היה מהחכמים שלא הצטרפו לכוחות המרד, והלך אחרי דרכו של מורו, הלל, שהדריך את תלמידיו להיות אוהבי שלום ורודפי שלום. הד לדרכו אנו מוצאים במאמרו: ומה אם אבני מזבח שאינם לא רואות ולא שומעות ולא מדברות, על שמטילות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים אמר הקב"ה "לא תניף עליהם ברזל", המטיל שלום בין איש לאיש בין איש לאשתו בין עיר לעיר בין אומה לאומה בין ממשלה לממשלה בין משפחה למשפחה, על אחת כמה כמה שלא תבואוהו פורענות (מכילתא יתרו; וראה גם תוספתא בבא קמא ז, ז).

דוקא רבן יוחנן בן זכאי, שלמד ולימד תורה הרבה, יכול היה לומר (אבות ב, ח): אִם לְמִדְתָּ תוֹכְרָה הִרְבָּה, אֵל תִּתְּצִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ, כִּי לְכָךְ נּוֹצְרָתָּ. מפני שעליו נאמר שלא הניח שום פינה בתורה שלא עסק בה, כי הא דגרסינן בסוכה (כח, א): אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה, תלמוד, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין, משלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - היות דאביי ורבא, לקיים מה שנאמר "להנחיל אהבי יש ואוצרתיהם אמלא". כשנפטר אמרו (סוטה ט, טו): מִשְׁמַת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, בָּטַל זֵיו הַחֲכָמָה.